

Blåljus bortom Latteland

Trygghetsskapande åtgärder på landsbygden – TÅLA-projektet

Tobias Andersson Granberg, Rebecca Stenberg
Magnus Bång, Lars Johansson, studenter vid IDA

CARER - Center for Advanced Research in
Emergency Response, Linköping University

Rebecca Stenberg

- Långfärdsskridskoledare i Friluftsrämjandet
- Arbetat på nationell nivå med skridskosäkerhet och olycksuppföljning för internationella Skridskonätet
- FD i Psykologi, avhandling om samverkan mellan myndigheter
- Lektor i företagsekonomi, undervisar i organisation, ledarskap, ledarskap i kris, vid Linköpings universitet
- Styrelseledamot i CARER (Center for Advanced Research in Emergency Response).
- Forskning om nya aktörer inom räddning
- Forskning om samhällsentreprenörskap

Disposition

- Uppdraget
- Hur studien genomförts och dess resultat i stora drag
- Rekommendationer
- Implikationer för organisering av räddning

Uppdraget

- Uppdraget att skapa underlag för beslut om försöksverksamheter inom samhällsviktig samverkan i landsbygd:
 - Behovs- och resursinventering
 - Kunskapsöversikt
- Tre regioner: Norrbottens, Västernorrlands och Örebro län,
- Landsbygd/glesbygd
- "Det allmänna" som resurs

Forskningsfrågor

1. Hur uppfattar (och uppfattas av andra) landsbygdsbefolkningen sina **behov** av trygghet?
2. Hur uppfattar (och uppfattas av andra) landsbygdsbefolkningen att behovet av trygghet **tillgodoses idag?**
3. Hur uppfattar och uppfattas (av andra) landsbygdsbefolkningen att behov av trygghet skulle **kunna tillgodoses framöver** (förväntningar)?
4. Hur speglas trygghet/säkerhet av relevans i **befintlig statistik?**

Design

- Kartläggning baserad på
 - Organisationsstudie; olika grupper i samhället + hearings med repr för blåljusverksamheter, kommuner, länsstyrelser m.m.
 - Intervjuer med privatpersoner i Jokkmokk och Kopparberg
- Kunskapsöversikt
- Kvantitativ studie av indikatorer för trygghet/säkerhet
- Sammanställning i teman/typfall
- Referenspersoner med möjlighet att kommentera

Resultat: Vilka behov av trygghet?

- Trygghetsbehoven skiljer sig inte mot landet i övrigt. Däremot förutsättningarna, förväntningarna och lösningarna.
- Trygghet är mer än blåljusverksamhet. Socialt nätverk, vatten, el och samhällsservice och mänsklig kontakt är lika viktigt.
- Glesheten gör att distans, väder och terräng omöjliggör snabba insatser. Det accepteras av de boende som oundvikliga villkor.
- Bofasta har andra förväntningar än turister

Hur tillgodoses behovet av trygghet?

- Tilliten till myndigheternas hjälp är stor men man vill inte att de blandar sig i.
- "När de ringer från Porjus är det allvar"
 - Polisen – minst kontakt
 - Akutsjukvård – när man inte kan klara det själv
 - Räddningstjänsten – mest kontakt och mest samverkan
- Funktionell gleshet kompenseras med social täthet: relationer, nätverk, tillit (socialt kapital).
- Faran är när både funktioner (strukturellt kapital) och relationer (socialt kapital) försvinner.
- Frivilliga och föreningsverksamhet A och O för att tryggheten ska fungera.
- Förhållningsätt: Man äger och löser problemet.

Täta

Staden

Strukturellt kapital i form av funktionella resurser, regler och föreskrifter för hur man använder dem

Socialt kapital i form av relationer, nätverk, tillit och frivillig verksamhet – en outforskad resurs

Funktioner

Glesbygdens behov och möjligheter till annorlunda lösningar utifrån individuella resurser och förväntningar

Varken funktioner eller relationer kan bibehållas. Strukturellt och socialt kapital urholkas. Tryggheten minskar

Relationer

Glesbygd

Glesa

Hur kan behovet tillgodoses framöver?

- Stötta det sociala kapitalet – föreningsliv, mänskliga möten och mötesplatser.
- Kommunikationsmöjligheter är centrala. Raket räcker inte.
- Samverkan inom och mellan myndigheter samt med andra professioner och ideella krafter =
- Myndigheten får en helt annan roll: från verktygslåda till mäklare.
- Kunskapsproduktion på området är viktig

Var börjar och slutar responssystemet?

Sektor	Kommersiell	Offentlig	Idéell	Privatperson
Kommersiell	Väktare Bevakning	Falcks IVPR	CSR-projekt	Trygghetslarm Sotning Rörmokare
Offentlig	Rtj kontroll av utrymningsvägar??	Rtj, Polis Akutsjukvård m.fl	Brandskydds- föreningen	Hemtjänst
Idéell	SSRS	Röda Korset SSRS	Säkerhetskrav Certifieringar i och mellan klubbar	SLS Civ.försv.förb.
Privatperson		Lavinsök	Volontär Jurer	Hjärtstart Grann- samverkan

Från funktionell specialisering till multifunktionalitet och sektoröverskridanden

		Profession	
		Specialist	Generalist
Funktions- specialisering	Multifunktionalitet	Endast en person kan göra en specialiserad funktion	En person kan utföra flera olika funktioner
		Flera olika personer kan utföra funktionen	Flera olika personer kan utföra flera olika funktioner

Implikationer för organisering av räddning (och all annan organisering)

- Från specialisering till multifunktionalism
 - Public safety officers
 - Multifunktionella team
- Från professionalisering till delaktighet
 - Både amatörer och yrkesverksamma kan vara specialister på tex is, hög höjd
- Från rationella system till meningsfulla relationer
 - Samarbete och tillit liksom kunskap om varandras kompetenser skapas bäst i förväg

CARER - Center for advanced research in emergency response

- Centrum för forskning inom respons- och räddningssystem.
- Initierat och sponsrat av (SRV) MSB
- Tvär- och mångvetenskaplig forskning om samhällets förmåga att svara på olyckor och andra relaterade händelser
- Tre fakulteter: Filosofisk, medicinsk och teknisk
- <http://www.liu.se/forskning/carere>

Bilaga 1 Typfall: Arne

- Arne tar på sig hjälmen, plockar upp motorsågen och ger sig av mot nästa träd. Det är en ganska hög tall som står i en backe och lutar en del. Det måste finns en del spänningar i den gamla stocken tänker han för sig själv. Vant hanterar han sågen och börjar arbeta i tallen. När det närmar sig slutet är han extra försiktig men plötsligt knakar det till och trädet faller med en smäll. Arne kastar iväg sågen och hoppar så snabbt han kan åt sidan. Men för sent. Tallen faller inte som planerat och smäller ner rakt över båda benen. Smärtan är olidlig. Är båda benen av? Arne samlar kraft och lyckas efter stor möda få fram mobilen. Endast nödsamtal. Den täckningen räcker gott just nu. Han knappar in 112 och får svar direkt. När operatören frågar var han befinner sig vet han inte riktigt vad han ska svara. "*I min skog*", säger han. Sen fyller han i: "*Ring Kristian, han vet var jag finns*".

Lisa

- Lisa knackar på dörren hemma hos Märta, som hon alltid gör på torsdagar. Dörren är olåst så hon går in och ropar hej. Inget svar. Det här var inte likt Märta. Hon brukar alltid höra av sig om det blir ändringar i planerna. Lisa tar en snabb koll genom huset och ser att svampkorgen och stövlarna saknas på sina platser. Men det var ju igår som hon skulle ut och plocka svamp? Efter en snabb rundringning till grannarna får hon veta att ingen sett Märta sedan igår men att Arne hade sett hennes bil parkerad vid en timmerväg en bit söder om byn. Lisa åker ut dit och hittar bilen, men efter en timmes sökande och ropande utan svar inser hon att hon behöver hjälp att leta. Vem ska hon ringa nu? Bäst kanske är att ringa polisen, men Arne har ju jaktmarken, och äger dessutom skogen. Han borde känna till marken och vem är bättre på att leta i så fall? Orienteringsklubben i byn brukar också springa där ofta. Kan dom kanske hjälpa henne?

Per

- Per sitter körandes i mörkret på väg hem till familjen utanför Ramsele. I veckorna arbetar han som fönstermontör i Stockholm. Ett tungt jobb, men det blir hyfsat betalt med traktamente och resersättning. Med bara några mil kvar börjar motortemperaturen hastigt stiga. Någonting verkar ha gått sönder. Och mycket riktigt. Efter en snabb koll konstaterar Per att drivremmen är av. Klockan börjar närma sig elva och det är närmare 20 minusgrader ute. Snabbt tar han fram mobilen och tänker att finns det täckning går det alltid att ringa någon som kan komma att hämta. Men hur ska han lösa situationen om det inte går att ringa där han står nu. Bilen går inte att hålla igång och det är i alla fall ett par mil till närmsta ort. Per kollar på mobilen. Ingen täckning. Bara att plocka fram extrakläderna ur bagaget och börja gå.

Bilaga 2 Organisationer och Hearings

- Samtal med nyckelpersoner och organisationsföreträdare för bredd och överblick.
 - Pensionärernas riksorganisation
 - Svenska samers riksförbund
 - Jägareförbundet MittNorrland
 - Svenska Liftanläggningars organisation
 - Projekt Säker Skog
 - Svenska klätterförbundet
 - Hem och Skola avböjde tyvärr